

خارج الفقہ

۹-۸-۱۴۰۱ فقه اکبر ۲

۱۸

(مکتب و نظام قضایی اسلام)

دراسات الاستاذ:

مهدي الهادي الطهراني

Conceptual Framework of the WJP Rule of Law Index

- **Factor 4**
- *Fundamental Rights*
 - 4.1 Equal treatment and absence of discrimination
 - 4.2 The right to life and security of the person is effectively guaranteed
 - 4.3 Due process of the law and rights of the accused
 - 4.4 Freedom of opinion and expression is effectively guaranteed
 - 4.5 Freedom of belief and religion is effectively guaranteed
 - 4.6 Freedom from arbitrary interference with privacy is effectively guaranteed
 - 4.7 Freedom of assembly and association is effectively guaranteed
 - 4.8 Fundamental labor rights are effectively guaranteed

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

• فاکتور ۴ حقوق بنیادی

• ۴,۱ رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

• ۴,۲ حق زندگی و امنیت شخص به طور مؤثر تضمین شده است

• ۴,۳ روند قانونی و حقوق متهم

• ۴,۴ آزادی عقیده و بیان به طور مؤثر تضمین شده است

• ۴,۵ آزادی عقیده و مذهب به طور مؤثر تضمین شده است

• ۴,۶ آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی به طور مؤثر تضمین شده است

• ۴,۷ آزادی اجتماعات و انجمن ها به طور مؤثر تضمین شده است

• ۴,۸^۳ حقوق اساسی کار به طور مؤثر تضمین شده است

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.1 Equal treatment and absence of discrimination**
- Measures whether individuals are free from discrimination— based on socio-economic status, gender, ethnicity, religion, national origin, **sexual orientation**, or gender identity—with respect to public services, employment, court proceedings, and the justice system.

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

- ۴,۱ رفتار برابر و عدم وجود تبعیض
- سنجش اینکه آیا افراد بر اساس موقعیت اجتماعی - اقتصادی، جنسیت، قومیت، مذهب، منشاء ملی، **گرایش جنسی**، یا هویت جنسیتی با توجه به خدمات عمومی، استخدام، رسیدگی قضایی و سیستم قضایی از تبعیض عاری هستند یا خیر؟

- گرایش جنسی
- گرایش جنسی منحرف از نظر اسلامی زمانی جرم است که به صورت یک رفتار ارادی مانند لواط یا زنا یا مساحقه بروز پیدا کند.

شیوه حکومت در اسلام

- شیوه حکومت در اسلام
- حکومت از دیدگاه اسلام، برخاسته از **موضع طبقاتی و سلطه‌گری فردی یا گروهی** نیست، بلکه تبلور آرمان سیاسی ملتی همکیش وهمفکر است که به خود سازمان می‌دهد تا در روند تحول فکری و عقیدتی راه خود را به سوی هدف نهایی (حرکت به سوی الله) بگشاید.

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.2 The right to life and security of the person is effectively guaranteed**
- Measures whether the police inflict physical harm upon criminal suspects during arrest and interrogation, and whether political dissidents or members of the media are subjected to unreasonable searches, arrest, detention, imprisonment, threats, abusive treatment, or violence.

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

- ۴,۲ حق حیات و امنیت شخص به طور مؤثر تضمین شده است
- بررسی می کند که آیا پلیس به مظنونین جنایی در حین دستگیری و بازجویی آنها آسیب فیزیکی وارد می کند یا خیر؟ و اینکه آیا ناراضیان سیاسی یا اعضای رسانه ها به بازرسی های غیر منطقی، دستگیری، بازداشت، حبس، تهدید، رفتار توهین آمیز یا خشونت مورد حمله قرار می گیرند .

• اصل ۲۴ - نشریات و مطبوعات در بیان مطالب آزادند، مگر آن که **مخل به مبانی اسلام یا حقوق عمومی** باشد. تفصیل آن راقانون معین می‌کند.

آزادی بیان در صدا و سیما

- اصل ۱۷۵ - در صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، آزادی بیان و نشر افکار با رعایت موازین اسلامی و مصالح کشور باید تأمین گردد. نصب و عزل رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران با مقام رهبری است و شورایی مرکب از نمایندگان رئیس جمهور و رئیس قوه قضاییه و مجلس شورای اسلامی (هر کدام دو نفر) نظارت بر این سازمان خواهند داشت. خط مشی و ترتیب اداره سازمان و نظارت بر آن را قانون معین می‌کند.

رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی

- اصل ۱۶۸ - رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی علنی است و با حضور هیأت منصفه در محاکم دادگستری صورت می‌گیرد. نحوه انتخاب، شرایط، اختیارات هیأت منصفه و تعریف جرم سیاسی را قانون اساسی موازین اسلامی معین می‌کند.

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.3 Due process of the law and rights of the accused**
- Measures whether the basic rights of criminal suspects are respected, including the presumption of innocence and the freedom from arbitrary arrest and unreasonable pre-trial detention. It also measures whether criminal suspects are able to access and challenge evidence used against them, whether they are subject to abusive treatment, and whether they are provided with adequate legal assistance. In addition, it measures whether the basic rights of prisoners are respected once they have been convicted of a crime.

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

- ۴,۳ روند قانونی و حقوق متهم
- اندازه گیری اینکه آیا حقوق اولیه مظنونین جنایی - از جمله فرض **برائت** و جلوگیری از دستگیری خودسرانه و پیش محاکمه غیرمنطقی و بازداشت - مورد احترام قرار می گیرد یا خیر؟

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

- همچنین تعیین می کند که آیا مظنونان جنایی قادر به دسترسی و به چالش کشیدن شواهد مورد استفاده علیه آنها، هستند یا خیر و اینکه آیا آنها در معرض رفتار توهین آمیز قرار دارند و آیا به آنها کمک حقوقی کافی ارائه می شود. علاوه بر این، بررسی می کند که آیا حقوق اولیه زندانیان زمانی که به جرمی محکوم شدند، رعایت می شود.

وظائف دولت جمهوری اسلامی در قانون اساسی

- اصل ۳ - دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

...

- ۱۴ - تامین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضائی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.4 Freedom of opinion and expression is effectively guaranteed**
- Measures whether an independent media, civil society organizations, political parties, and individuals are free to report and comment on government policies without fear of retaliation.

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

• ۴،۴ آزادی عقیده و بیان به طور موثر تضمین شده است

• اندازه گیری اینکه آیا یک رسانه مستقل، سازمان‌های جامعه مدنی، احزاب سیاسی و افراد در ارائه گزارش آزاد هستند و بدون ترس از تلافی در مورد سیاست‌های دولت اظهار نظر کنند.

وظائف دولت جمهوری اسلامی در قانون اساسی

- اصل ۳ - دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:
- ...
- ۷ - تامین آزادیهای سیاسی و اجتماعی در حدود قانون.
- ۸ - مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش
- ۹ - رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.5 Freedom of belief and religion is effectively guaranteed**
- Measures whether members of religious minorities can worship and conduct religious practices freely and publicly, and whether non-adherents are protected from having to submit to religious laws.

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

• ۴,۵ آزادی عقیده و مذهب به طور موثر تضمین شده است

• اندازه گیری می کند که آیا اعضای اقلیت های مذهبی می توانند عبادت و اعمال مذهبی را آزادانه و علنی انجام دهند و اینکه آیا افراد غیرمتعهد در برابر مجبور شدن به تبعیت از قوانین دینی محافظت می شوند.

ادیان و مذاهب در قانون اساسی ایران

- **اصل ۱۲** - دین رسمی ایران، اسلام و مذهب جعفری اثنی عشری است و این اصل الی الابد غیر قابل تغییر است و مذاهب دیگر اسلامی اعم از حنفی، شافعی، مالکی، حنبلی و زیدی دارای احترام کامل می باشند و پیروان این مذاهب در انجام مراسم مذهبی، طبق فقه خودشان آزادند و در تعلیم و تربیت دینی و احوال شخصیه (ازدواج، طلاق، ارث و وصیت) و دعاوی مربوط به آن در دادگاهها رسمیت دارند و در هر منطقه ای که پیروان هر یک از این مذاهب اکثریت داشته باشند، مقررات محلی در حدود اختیارات شوراهای بر طبق آن مذهب خواهد بود، با حفظ حقوق پیروان سایر مذاهب.

ادیان و مذاهب در قانون اساسی ایران

• اصل ۱۳ - ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته می‌شوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصی و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل می‌کنند.

ادیان و مذاهب در قانون اساسی ایران

- اصل ۱۴ - به حکم آیه شریه «لا ینهاکم اللہ عن الذین لم یقاتلوکم فی الدین و لم یخرجوکم من دیارکم ان تبروهم و تقسطوا الیهم ان اللہ یحب المقسطین» **دولت جمهوری اسلامی ایران و مسلمانان موظفند نسبت به افراد غیرمسلمان با اخلاق حسنه و قسط و عدل اسلامی عمل نمایند و حقوق انسانی آنان را رعایت کنند، این اصل در حق کسانی اعتبار دارد که برضد اسلام و جمهوری اسلامی ایران توطئه و اقدام نکنند.**

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.6 Freedom from arbitrary interference with privacy is effectively guaranteed**
- Measures whether the police or other government officials conduct physical searches without warrants, or intercept electronic communications of private individuals without judicial authorization.

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

- ۴,۶ آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی به طور موثر تضمین شده است
- اندازه گیری می کند که پلیس یا سایر مقامات دولتی اقدام به انجام جستجوی فیزیکی بدون حکم، یا رهگیری ارتباطات الکترونیکی افراد خصوصی بدون مجوز قضایی می کنند.

قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات

• بند دوم - حمایت از حریم خصوصی:

- ماده ۱۴ - چنانچه اطلاعات درخواست شده مربوط به حریم خصوصی اشخاص باشد و یا در زمره اطلاعاتی باشد که با نقض احکام مربوط به حریم خصوصی تحصیل شده است، درخواست دسترسی باید رد شود.
- ماده ۱۵ - مؤسسات مشمول این قانون در صورتی که پذیرش درخواست متقاضی متضمن افشای غیرقانونی اطلاعات شخصی درباره یک شخص حقیقی ثالث باشد باید از در اختیار قرار دادن اطلاعات درخواست شده خودداری کنند، مگر آن که:
- الف - شخص ثالث به نحو صریح و مکتوب به افشاء اطلاعات راجع به خود رضایت داده باشد.
- ب - شخص متقاضی، ولی یا قیم یا وکیل شخص ثالث، در حدود اختیارات خود باشد.
- ج - متقاضی یکی از مؤسسات عمومی باشد و اطلاعات درخواست شده در چهارچوب قانون مستقیماً به وظایف آن به عنوان یک مؤسسه عمومی مرتبط باشد.

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.7 Freedom of assembly and association is effectively guaranteed**
- Measures whether people can freely attend community meetings, join political organizations, hold peaceful public demonstrations, sign petitions, and express opinions against government policies and actions without fear of retaliation.

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

- ۴,۷ آزادی اجتماعات و اجتماعات به طور مؤثری تضمین است
- اندازه گیری می کند که آیا مردم می توانند آزادانه در جلسات اجتماعی حضور یابند و آیا پیوستن به سازمان های سیاسی، **برگزاری تظاهرات عمومی صلح آمیز**، امضای طومارها و ابراز عقاید علیه سیاست ها و اقدامات دولت بدون ترس از انتقام امکان پذیر است.

حق اعتراض در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

• اصل ۲۷ - تشکیل اجتماعات و
راه‌پیماییها، بدون **حمل سلاح**، به
شرط آن که **مخل به مبانی اسلام**
نباشد، آزاد است.

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

رفتار برابر و عدم وجود تبعیض

تضمین مؤثر حق زندگی و امنیت شخص

روند قانونی و حقوق متهم

تضمین مؤثر آزادی عقیده و بیان

تضمین مؤثر آزادی عقیده و مذهب

تضمین مؤثر آزادی از دخالت خودسرانه در حریم خصوصی

تضمین مؤثر آزادی اجتماعات و انجمن ها

تضمین مؤثر حقوق اساسی کار

۴. حقوق
بنیادی

Fundamental Rights

- **4.8 Fundamental labor rights are effectively guaranteed**
- Measures the effective enforcement of fundamental labor rights, including freedom of association and the right to collective bargaining, the absence of discrimination with respect to employment, and freedom from forced labor and child labor

فاکتور ۴ حقوق بنیادی

• ۴,۸ حقوق اساسی کار به طور موثر تضمین شده است

• اجرای مؤثر حقوق اساسی کار از جمله آزادی تشکل و حق چانه زنی جمعی، عدم وجود تبعیض در زمینه اشتغال، و آزادی از کار اجباری و کودکان کار را اندازه گیری می کند.

اقتصاد در قانون اساسی ایران

- اقتصاد وسیله است نه هدف
در تحکیم بنیادهای اقتصادی، اصل، رفع نیازهای انسان در جریان رشد و تکامل اوست نه همچون دیگر نظامهای اقتصادی تمرکز و تکاثر ثروت و سودجویی، زیرا که در مکاتب مادی، اقتصاد خودهدف است و بدین جهت در مراحل رشد، اقتصاد عامل تخریب و فساد و تباهی می شود ولی در اسلام اقتصاد وسیله است و از وسیله انتظاری جز کارآیی بهتر در راه وصول به هدف نمی توان داشت.

اقتصاد در قانون اساسی ایران

- با این دیدگاه برنامه اقتصاد اسلامی فراهم کردن زمینه مناسب برای بروز خلاقیت‌های متفاوت انسانی است و بدین جهت تامین امکانات مساوی و متناسب و **ایجاد کار برای همه افراد** و رفع نیازهای ضروری جهت استمرار حرکت تکاملی او بر عهده حکومت اسلامی است.

وظائف دولت جمهوری اسلامی در قانون اساسی

- اصل ۳ - دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

...

- ۱۲ - پی‌ریزی اقتصاد صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و **برطرف ساختن هر نوع محرومیت** در زمینه‌های تغذیه و مسکن و **کار** و بهداشت و **تعمیم بیمه**.

وظائف دولت جمهوری اسلامی در قانون اساسی

• فصل چهارم: اقتصاد و امور مالی

- اصل ۴۳ - برای تامین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار می شود:
- ۱ - تامین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

وظائف دولت جمهوری اسلامی در قانون اساسی

- ۲ - تامین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قراردادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروههای خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک کارفرمای بزرگ مطلق در آورد. این اقدام باید با رعایت ضرورت‌های حاکم بر برنامه‌ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد صورت گیرد.

وظائف دولت جمهوری اسلامی در قانون اساسی

- ۳- تنظیم برنامه اقتصادی کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.

وظائف دولت جمهوری اسلامی در قانون اساسی

- ۴- رعایت آزادی انتخاب شغل و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره‌کشی از کار دیگری.

Conceptual Framework of the WJP Rule of Law Index

- Factor 5
- *Order and Security*
-
- 5.1 Crime is effectively controlled
- 5.2 Civil conflict is effectively limited
- 5.3 People do not resort to violence to redress personal grievances

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

- فاکتور ۵ نظم و امنیت
- ۵,۱ جرم به طور مؤثر کنترل می شود
- ۵,۲ درگیری مدنی به طور مؤثر محدود است
- ۵,۳ مردم برای جبران نارضایتی های شخصی به خشونت متوسل نمی شوند

چارچوب مفهومی شاخص حاکمیت قانون WJP

کنترل مؤثر جرم

کنترل مؤثر درگیری مدنی

عدم توسل مردم به خشونت برای
جبران نارضایتی های شخصی

۵. نظم و امنیت